

Crítica

Un exercici de dignitat

JOAN TRIADÚ

ASSAIG

Carles Soldevila, *Del llum de gas al llum elèctric*. Pròleg de Núria Santamaria. Editorial Empúries. Barcelona, 2002.

L'obra de Carles Soldevila ha estat una de les més castigades per la posteritat, malgrat alguns alts i baixos, si es valora segons el que fou i representà com a referència literària i cultural del seu temps, entre el 1925 i el 1936. Ja es veu, doncs, d'on i de què ve el trencament. Però això no és tot ni és prou. Altres escriptors, com ara Riba, Foix, Puig i Ferrater, Pla i Oliver, per a no esmentar-ne sinó alguns d'edat pròxima a la seva, se superaren ells mateixos al peu i després de l'abisme. Com també n'hi hagué que no se'n sortiren, per raons diverses. Però en el seu cas la impressió és que hi havia una correlació negativa fatal entre els canvis del món que comporten canvis en la sensibilitat, i la perdurabilitat de la seva imatge de mentor cultural i d'escriptor innovador i modèlic, dues condicions o qualitats que en ell en feien una.

Però justament per aquest desajust històric, relatiu si es vol, però cert en línies generals, convenia que les generacions actuals poguessin emmirallar-se en les memòries de Carles Soldevila titulades *Del llum de gas al llum elèctric*, subtítolades *Memòries d'infància i joventut*, i poder veure-hi amb els ulls d'avui la distinció de la seva prosa i la discreció de la seva sinceritat.

Començades, segons sembla, l'any 1937, durant l'emigració forçosa provocada per la situació revolucionària que s'havia creat a Catalunya a conseqüència de la revolta militar, Soldevila no en signà el pròleg fins al cap de deu anys i la primera edició aparegué finalment l'any 1951. L'escriptor havia tornat de França deu anys abans, després de cinc anys d'exili i tot seguit havia fet sortir un llibre, *El París que yo he visto*, la publicació del qual i sobretot el fet que l'hagués escrit en aquelles circumstàncies -París era ocupat pels nazis- constituïa una targeta de pre-

El germans Ferran i Carles Soldevila a Palautordera

sentació del *nou* Soldevila amb tot l'aspecte d'un aval per a un retorn sense gaires molèsties, tot i el seu passat d'escriptor català. Justament, doncs, l'aparició d'aquestes memòries d'infància i de joventut fou per a alguns lectors, pocs o molts, com l'anunci de la tornada del fill pròdig. No fou ben bé així, però, i no hi hagué festa. Aquell temps no ho permetia i, d'altra banda, res ja no podia ser com abans.

Aquesta acurada i bella edició (que em sembla que hauria plagut a l'autor), de *Del llum de gas al llum elèctric* (la tercera, si hi comptem la que figura al volum d'*Obres completes* de l'Editorial Selecta) porta un pròleg excel·lent, signat per Núria Santamaria, molt ponderat i documentat. Carles Soldevila

és un escriptor important de les nostres lletres perquè, entre altres coses, és qui practica amb èxit i posat al dia, tot allò que al noucentisme teoritza. S'hi acostava més que els seus coetanis Llor i Trabat, per exemple. La vàlua d'aquest pròleg, massa breu pel meu gust, consisteix en el fet d'oferir una visió de conjunt, basada en l'obra prologada però anant més enllà d'ella i fent aportacions documentals de primera mà. Una d'elles es refereix a les cartes que ens escrivíem l'autor i jo quan aparegué aquesta obra. Soldevila, pel que diu al fragment de la carta exhumada per Núria Santamaria, volia que se sabés qui era i d'on venia. Alhora responia a la carta que jo li havia escrit en rebre un exemplar de *Del llum de gas al llum elèctric*, amb una més que amable i crec que sincera dedicatòria autògrafa. Hi vaig correspondre amb la mateixa sinceritat, veig (no em recordava d'aquests fets ni tinc còpia de la carta). Però sembla que vaig ser, segons Núria Santamaria "cortès, conciliador i vigilant". Més val així. Carles Soldevila, a més, va publicar aleshores un article al *Diario de Barcelona* (com a crític del diari de les novetats literàries) molt complet i favorable sobre la meua antologia de

Convenia que les generacions actuals poguessin emmirallar-se en les memòries d'aquest autor

la poesia catalana, mentre que a l'antologia que vaig fer dedicada als contistes hi vaig incloure el conte de Soldevila *L'oncle d'Amèrica*. Tot això passava fa més de cinquanta anys, és clar, i tot plegat no deu tenir el mateix sentit en el context actual. Em refereixo en concret a aquestes ratlles de la meua carta a Soldevila reproduïdes al pròleg: "Quan hem passat revista -ho hem fet tantes i tantes vegades, cregui'm!- al cas Ors, al cas Pijoan i al cas Carner, com fa vostè, hi hem afegit el cas Pla i el cas Soldevila. Tots vostès són responsables de la nostra manera de pensar i -encara més- de la nostra força per sofrir". Deixem-ho aquí. El sagaç

Domènec Guansé resumia la situació soldeviliana al seu estudi preliminar de l'edició de les *Obres completes*, amb aquest titular del darrer paràgraf del seu escrit: "Un món esvaït i una obra perdurable". Això era ja l'any 1967, l'any de la mort de Carles Soldevila. La primera part de la definició era una realitat evident, però sobretot, no era cap profecia. La segona, sí i ja és atzarós de pronunciar-s'hi. L'esdevenidor no té límit i en qüestions de moda, de paladar literari i artístic i d'ideari aplicat a aquestes matèries fa moltes giragonses. De tota manera, la reedició d'aquest llibre, tan fet a mida de l'escriptor madur i de l'home decebut i escarmentat, és un bon senyal, tot i que quan Guansé diu *obra* no es referia ni de lluny a aquest llibre tardà, del qual diu que són unes memòries que "traeixen en la seva mesura calculada, en el seu to accentuadament mundà, una evident desil·lusió". Es referia, és clar, al Soldevila de la trilogia femenina de novel·les, de les quals *Fanny* ha tingut, i crec que té, una bona acceptació, sobretot, en lectures, oh paradoxal!, escolars de programació obligatòria o aconsellada. Quant al teatre, potser la nina de l'ull de l'escriptor, com s'esdevé, amb raó, tan sovint, ha tingut intents de tornar als escenaris. Encara en vida de l'autor des de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona (ADE) posàrem en escena dignament *El tinent Mondor* i *El coctail dels acusats*, per a un públic barceloní escollit i propici. Pateix, aquest teatre, tot i els encerts reconeguts, com els de la breu comèdia *Civilitzats, tanmateix*, del mateix mal, ara, que el teatre català del seu temps. El teatre és el gènere literari més *universal*, però també més temporal i d'una posteritat més difícil. La perdurabilitat d'un escriptor reflex i mentor del seu moment no és gens assegurada i va en sentit contrari del classicisme.

Diu Santamaria al pròleg que les memòries de Soldevila eren, sobretot per a ell en escriure-les, "un exercici de dignitat", i jo dic que també ara per a nosaltres. En efecte, i això es trasllueix en una prosa que passa per senzilla i que és avui la prosa d'un clàssic de la nostra literatura.

Soldevila és un escriptor important perquè practica amb èxit tot allò que al noucentisme teoritza